

BRONNENBOEK

Bijlage 8

PORTFOLIO

GOK-COMPETENTIES BINNEN DE LERARENOPLEIDING

Handleiding voor studenten

**Centrum voor ErvaringsGericht Onderwijs (CEGO)
Steunpunt Intercultureel Onderwijs (ICO)
Steunpunt Nederlands als Tweede Taal (NT2)**

**Project aansluiting en maatschappelijk differentiatie
2002-2003**

GOK-portfolio

handleiding voor studenten

1 Inleiding

1.1 Wat is GOK?

De Vlaamse regering voert sinds enige tijd een Gelijke Onderwijskansenbeleid (GOK-beleid). Hiermee wil men de achterstelling in het Vlaamse onderwijs aanpakken en iedere leerling gelijke kansen bieden.

Het GOK-beleid valt uiteen in twee grote facetten:

- 1) een inschrijvingsbeleid dat iedere leerling toelaat in de onderwijsinstelling van zijn/haar keuze school te lopen;
- 2) een geïntegreerd ondersteuningsbeleid dat scholen toelaat op welbepaalde terreinen gelijke kansen voor alle leerlingen te realiseren.

Deze terreinen zijn:

- Preventie en remediëring
- Taalvaardigheidsonderwijs
- Intercultureel onderwijs
- Doorstroming en oriëntering
- Socio-emotionele ontwikkeling
- Leerlingen- en ouderparticipatie

1.2 Wat is een portfolio?

De hoofdkenmerken van een portfolio op een rijtje:

- 1) Heel in het algemeen betekent 'portfolio' een map waarin stukken worden bijgehouden. Vertaald naar onderwijs gaat het om documenten die je zelf maakt (projecten, lesvoorbereidingen, didactische materialen, stagedocumenten, reflectieverslagen, video- en audio-opnames...) of verzamelt (beoordelingen en verslagen opgesteld door een mentor of lector, commentaren van medestudenten...).
Er bestaan verschillende soorten portfolio's, een portfolio verbonden aan één vak, een portfolio verbonden aan één opleidingsjaar of portfolio's die groeien doorheen de hele opleiding. De portfolio die hier voor jou ligt is er één van het laatste type.
- 2) Typisch aan een portfolio is dat jijzelf de hoofdverantwoordelijke bent voor inhoud en structuur. Uiteraard word je niet aan je lot overgelaten en is er begeleiding voorzien van mentoren en lectoren, maar:
  - a) je selecteert zelf de relevante documenten die volgens jou in aanmerking komen;
  - b) je ordent deze documenten zelf tot een goed doordacht en gestructureerd geheel.
- 3) In een portfolio documenteer je de ontwikkeling die je in een welbepaalde competentie hebt doorgemaakt aan de hand van relevante stukken.
Deze stukken moeten dan ook:

- (1) duidelijk betrekking hebben op de competentie waarnaar de stukken geacht worden te verwijzen;
  - (2) het niveau van beheersing van een bepaalde competentie op een welbepaald ogenblik aantonen;
  - (3) de verschillende stappen in de ontwikkeling van deze competentie aantonen.
- 4) Een portfolio is niet zomaar een dossier dat je aanlegt. Essentieel is het begrip 'reflectie': het ontwikkelen van een eigen visie op je ontwikkeling op vlak van een bepaalde competentie. De schriftelijke neerslag van die reflectie, het zogenaamde reflectieverslag, is essentieel in een portfolio.
De stukken van daarnet zijn dan de bewijslast. Die heb je nodig om aan de beoordelaars van je portfolio duidelijk te maken dat je reflectie gebaseerd is op de realiteit.
- 5) De portfolio is op geregelde momenten het onderwerp van een gesprek tussen jou en je docenten. Je docenten gaan je niet alleen beoordelen op de portfolio die je verzameld hebt. Ze gaan met jou in dialoog over die portfolio. Dat gesprek geeft je de kans om aan de hand van de portfolio (de reflectieverslagen en de gekozen bewijsstukken) je vorderingen toe te lichten. Het gesprek geeft je docenten de kans om heldere en concrete feedback te formuleren op je vorderingen en op je portfolio. Het gesprek zal ook gevoerd worden aan de hand van duidelijke criteria die je docenten belangrijk vinden bij het beoordelen van een portfolio (zie verder).

1.3 Wat is dan de GOK-portfolio?

De GOK-portfolio is een doorheen de volledige opleiding te ontwikkelen dossier. Het bevat reflectieverslagen en bewijsstukken. Deze gaan over competenties die je nodig hebt om later in je eigen praktijk gelijke kansen voor alle kinderen / jongeren te realiseren.

In de GOK-portfolio komen zeven competenties aan bod:

- 1) het hoofddoel en het begrippenkader van gelijke onderwijskansen leren kennen en toepassen;
- 2) het breed observeren;
- 3) het scheppen van een positief leer- en leefklimaat;
- 4) het creëren van een krachtige leeromgeving;
- 5) het ontwikkelen van een leerkrachtstijl die effectief is voor de ontwikkeling van leerlingen in groepen;
- 6) het continu en breed evalueren van vaardigheden, kennis en attitudes van leerlingen;
- 7) het samenwerken met alle mogelijke onderwijsbetrokkenen.

2 De GOK-portfolio nader bekeken

De portfolio bestaat in totaal dus zeven competenties. Per competentie vind je een *syntheseblad* en een *opdrachtenblad*.

2.1 Syntheseblad

Reflecteren

Op de synthesebladen word je uitgenodigd om te reflecteren over het doorlopen leerproces inzake een competentie.

De reflectie verloopt voor elke competentie langs dezelfde vier vragen:

- 1) Hoe relevant vind je deze competentie?
- 2) Hoe heb je aan deze competentie gewerkt?
- 3) Wat zijn je vorderingen in het verwerven van deze competentie?
- 4) Waar liggen je uitdagingen in het verwerven van deze competentie?

Aan deze hoofdvragen zijn bijvragen gekoppeld die de reflectie kunnen vergemakkelijken. Je hoeft niet al deze vragen te beantwoorden. Zij dienen enkel als hulpmiddel om het reflectieproces te vergemakkelijken. Dus kies die bijvragen die je helpen om op bovenstaande hoofdvragen een antwoord te formuleren

Verzamelen

Op de synthesebladen vind je verder een luik waarin je kan verwijzen naar de bewijsstukken die je reflectie ondersteunen.

Jij bent verantwoordelijk voor de selectie en logische opbouw van deze stukken. Deze bewijsstukken kunnen divers van aard zijn. Het kan gaan om:

- 1) stukken die je in de loop van je opleiding zelf hebt geproduceerd, bv. een lesvoorbereiding, een stageverslag, een taak, een opname van een interview, een boekbespreking, ...;
- 2) stukken die anderen in de loop van je opleiding hebben geproduceerd, bv. verslagen van mentoren en lectoren, commentaren van medestudenten, ...;
- 3) uitgevoerde opdrachten van het opdrachtenblad (zie verder);
- 4) bewijsmateriaal dat je buiten de opleiding hebt verzameld, vanuit het jeugdhuis, de sportclub, het feestcomité, ...

Quoteren

Onderaan het syntheseblad mag je jezelf ook punten geven op een schaal van 1 tot 10. Als je vindt van jezelf dat je op vlak van samenwerking nog nergens staat, geef jezelf voor deze competentie een 1. Als je jezelf een kei vindt in het realiseren van een positief leer- en leefklimaat (denk aan het bewijsmateriaal!) geef je jezelf een 10.

2.2 Opdrachtenblad

Aan elke competentie is naast een syntheseblad ook een opdrachtenblad verbonden. Deze opdrachten zijn bedoeld om greep te krijgen op de verschillende competenties. Ze kunnen dienen om gericht bewijsmateriaal te verzamelen voor je verhaal op het syntheseblad.

De opdrachtenbundel biedt voor elk wat wils:

- in min of meerdere mate gestructureerde open opdrachten;
- opdrachten voor beginners en gevorderden;
- onderzoekopdrachten, leesopdrachten, schrijfoopdrachten, casussen, ...

Deze opdrachten hangen steeds samen met opleidingsonderdelen, lessen, modules of stageopdrachten.

Opgelet! Het uitvoeren van de opdrachten is geen doel op zich, maar wel een middel om greep te krijgen op:

- bepaalde competenties;
- je reflectie over de mate van vooruitgang inzake deze competenties.

Deze opdrachten zullen dan ook niet afzonderlijk worden beoordeeld.

Het is ook niet de bedoeling dat je alle opdrachten uitvoert. Het is zelfs best mogelijk dat je je competentie op een welbepaald terrein kunt aantonen met bewijsstukken die voor het grootste deel losstaan van de voorgedrukte opdrachten.

Anderzijds is de opdrachtenbundel ook weer niet helemaal vrijblijvend. Als je in functie van het verzamelen van bewijsmateriaal beslist gebruik te maken van één of meerdere opdrachten, is de kwaliteit van uitvoering uiteraard van groot belang. Zo kun je in je reflectie wel tot het besluit komen dat je een hele weg hebt afgelegd op het vlak van 'leerkrachtstijl'. Maar als je deze visie enkel ondersteunt met zwak uitgevoerde opdrachten, zullen je beoordelaars wellicht niet geneigd zijn je te geloven. Anderzijds is het perfect uitvoeren van een aantal opdrachten geen voldoende bewijs dat je een competentie al volledig beheerst.

2.3 Evaluatiecriteria

Je portfolio is onderwerp van gesprek met je docenten. In die dialoog worden je vorderingen besproken en zal ook je portfolio aan de hand van een aantal criteria bekeken worden. De volgende elementen zullen onderwerp van gesprek zijn:

- de samenstelling van je portfolio;
- de kwaliteit van je reflectie;
- de kwaliteit van je bewijsstukken;
- je zelfevaluatie en beleving van het werken aan competenties via een portfolio,

Deleted: (een zelfevaluatie)

Voor elk van de bovenstaande elementen vind je hieronder een aantal criteria.

1) In welke mate getuigt de samenstelling van je portfolio van

- volledigheid: je behandelt alle topics van GOK;
- veelzijdigheid: je benadert de onderscheiden topics vanuit verschillende invalshoeken;
- diepgang: je gaat steeds verder in het verwerven van inzichten;
- kritische reflectie: je weegt verschillende mogelijkheden genuanceerd af en je kiest bewust voor een standpunt (zie ook punt 2);
- creativiteit en originaliteit: je vindt creatieve oplossingen voor vastgestelde problemen, onder andere het zoeken naar bewijsstukken, het organiseren van concrete acties, het inlassen van eenzelfde bewijsstuk voor verschillende topics, ...;
- verscheidenheid van de opgenomen bewijsstukken (zie ook punt 3);

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

- een goede *organisatie*: je hanteert een duidelijke en volgehouden structuur en maakt die structuur ook voor derden duidelijk.

Formatted

2) In welke mate toont je *reflectie* aan dat je

- *inzicht* hebt in wat de topics precies inhouden;
- *groeit* en ontwikkelt ten aanzien van de te bereiken competenties,
- *groeimomenten* en leersprongen in beheersing van competenties *kunt aanwijzen en duiden*;
- het werken aan competenties weet te *beheren*, onder andere het plannen van concrete acties, terugblikken op acties en die acties kunnen bijsturen;
- *kritisch* ingesteld bent.

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

3) In welke mate zijn je *bewijsstukken*

- *relevant*: geven ze een goed beeld van je ontwikkeling in een bepaalde competentie;
- *goed geselecteerd*: beperkt in aantal maar wel duidelijke illustraties van je vorderingen;
- *gevarieerd* in bewijsvoering:
  - materialen die niet speciaal gemaakt zijn voor deze portfolio, maar die deel uitmaken van je dagelijks functioneren in de lerarenopleiding. Voorbeelden zijn persoonlijke aantekeningen bij lectuur, colleges of praktijkervaringen, lesvoorbereidingen, video-fragmenten, ...;
  - getuigenissen: feedback (commentaren, notities, ...) op je functioneren met betrekking tot die competenties door lectoren, mentoren, medestudenten, ...;
  - bewijsstukken die je speciaal voor de portfolio maakt: uitgevoerde opdrachten, dagboeken, korte schriftelijke toelichtingen, ...

Formatted

Formatted

Formatted

Formatted

4) Evalueer jezelf: hoe beleef je het werken aan competenties?

- Ik vind werken aan deze competentie zinvol omdat ...
- Ik vind werken aan deze competentie uitdagend omdat ...
- Op welk vlak voel je je het sterkst vooruitgaan en op welk vlak lukt dat minder goed? Beantwoord deze vraag op het vlak van de concrete competenties en op het vlak van je reflectievaardigheid (onder andere het formuleren van een concreet leerdoel, het doelgericht aanleveren van bewijsstukken, het kritisch terugblikken en bijsturen).
- Ik vind dat ik fier mag zijn op ... omdat ...